

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยปกติแล้ว บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ แต่การที่บุคคลใดได้กระทำการครบองค์ประกอบที่กฎหมายอาญาบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ มิได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะมีความรับผิดและต้องรับโทษเสมอไป กล่าวคือ ถ้าปรากฏเหตุยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำ ทำให้มีอำนาจกระทำได้ ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด ซึ่งกฎหมายที่ยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำอาจเป็นได้ทั้งกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือกฎหมายจารีตประเพณีก็ได้ ในส่วนของกฎหมายลายลักษณ์อักษรนั้น ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติยกเว้นความผิดของผู้กระทำไว้ประการหนึ่ง คือ การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งบัญญัติว่า

"ผู้ใดจำเป็นต้องกระทำการใด เพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด"

การป้องกันนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ โดยมนุษย์มีสัญชาตญาณที่จะต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ซึ่งสัญชาตญาณดังกล่าวนี้ควรได้รับการยอมรับจากกฎหมายตามสมควร มิฉะนั้นจะดูเสมือนว่ากฎหมายปล่อยให้ประชาชน

ต้องเผชิญหน้ากับชะตากรรมเพียงลำพัง โดยสิ้นกรรมชาติของมนุษย์ กฎหมาย จึงบัญญัติว่า ผู้กระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายไม่มีความผิดตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 68 และในทางแพ่งก็ได้รับนิรโทษกรรม ไม่ต้องชดใช้ ค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 449

เมื่อรัฐมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองประชาชน จากการถูกระบุร้าย ด้วยการกระทำความผิด รัฐจึงบัญญัติกฎหมายห้ามไม่ให้มีการระบุร้ายกัน ถ้า ผู้ใดฝ่าฝืนต้องถูกรัฐลงโทษ เอกชนผู้ถูกระบุร้ายจะลงโทษผู้กระทำความผิด ด้วยตนเองไม่ได้ เพราะประชาชนได้มอบอำนาจการลงโทษผู้กระทำความผิด ให้รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจนี้แทน แต่เนื่องจากกฎหมายยอมรับความจริงที่ว่า รัฐไม่ สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงในทุกกรณี และบางครั้ง เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ก็ยากที่จะแก้ไขให้กลับคืนดีได้ จึงจำต้องให้ อำนาจแก่ประชาชนผู้บริสุทธิ์ ในการขจัดปิดเป่าภัยอันตรายซึ่งกำลังจะมาถึงด้วย การใช้สิทธิป้องกัน¹ นอกจากนั้น การป้องกันเป็นการกระทำต่อผู้ละเมิด กฎหมาย จึงไม่เกิดประโยชน์ที่จะลงโทษผู้กระทำการป้องกัน ไม่ว่าจะ เป็นใน แ่งแก้ไขผู้กระทำความผิด หรือเพื่อประโยชน์ของชุมชนก็ตาม²

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ อุททิศ แส่นโกติก, กฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2525), หน้า 115.

² ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, กฎหมายอาญา : หลักและปัญหา, พิมพ์ ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 209.

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System) อันเป็นระบบที่ไม่ถือว่าคำพิพากษาของศาลเป็นกฎหมาย แต่คำพิพากษาของศาลฎีกา ก็เป็นตัวอย่างสำคัญในการใช้การตีความกฎหมายที่นักกฎหมายมักจะถือปฏิบัติตาม สำหรับสิทธิที่สามารถป้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมายนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติคำว่า "สิทธิ" ไว้กว้างๆ มิได้ระบุเฉพาะว่าเป็นสิทธิในทางใดบ้างที่สามารถป้องกันได้ แต่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ปรากฏได้ยอมรับสิทธิในชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียงเกียรติยศ และทรัพย์สิน

จากการที่รัฐมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองประชาชนจากการถูกระบุร้ายด้วยการกระทำความผิด และมนุษย์มีสิทธิในด้านต่างๆ มากมาย ทั้งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 มิได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่าเป็นสิทธิใดบ้างที่สามารถป้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ประกอบกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ยอมรับให้มีการป้องกันเฉพาะสิทธิในบางด้านเท่านั้น ทำให้คุ้มครองประชาชนไม่เพียงพอ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาและวิเคราะห์ว่า การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จะขยายขอบเขตไปถึงสิทธิใดบ้าง เพื่อเป็นการคุ้มครองประชาชนผู้บริสุทธิ์ อันจะก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ "สิทธิ" ของบุคคล
2. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับ สิทธิที่สามารถป้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย
3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย ให้คุ้มครองประชาชนให้ดีขึ้น

1.3 ประโยชน์ของการศึกษา

1. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในสิทธิที่สามารถป้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย
2. ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนากฎหมายอาญาของไทย
3. เป็นประโยชน์ต่อนิสิต นักศึกษา และ ผู้ที่สนใจศึกษากฎหมายอาญา

1.4 ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ จะศึกษาถึงสิทธิที่สามารถป้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย โดยจะทำการศึกษาค้นคว้าจากกฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาลไทย อันจะทำให้เห็นแนวทางในการเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอาญาให้เหมาะสมต่อไป

1.5 สมมุติฐาน

สิทธิเกี่ยวกับบุคคล และสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประเภททรัพย์สิน ซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรอง บุคคลย่อมมีอำนาจกระทำการเพื่อป้องกันสิทธิ นั้นได้ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้